

Przedsiębiorczość lokalna w warunkach rozdrobnionej struktury agrarnej

Local entrepreneurship in the conditions of dispersed agrarian structure

Bronisław Brzozowski, Zofia Kmiecik-Kiszka

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

Streszczenie. Przedmiotem badań były firmy działające na terenach wiejskich województwa małopolskiego, charakteryzującego się największym rozdrobnieniem struktury agrarnej w Polsce. Taka struktura gospodarstw wiąże się z nadwyżką siły roboczej, która powinna znajdować zatrudnienie poza gospodarstwami rolnymi. W pracy podjęto próbę rozpoznania zasadniczych cech badanych firm. Określono formę prawną, pochodzenie kapitału początkowego, przyczyny podjęcia działalności gospodarczej oraz podstawowe trudności, na jakie napotykają przedsiębiorcy w prowadzeniu firmy. Scharakteryzowano także właścicieli firm pod względem wieku, płci i wykształcenia. Uruchamianie pokładów przedsiębiorczości ludzkiej jest bardzo ważnym zadaniem władz lokalnych, dlatego zwrócono się do miejscowych przedsiębiorców o ocenę działań gmin w zakresie wspierania przedsiębiorczości. Wyniki badań wskazują, że lokalne przedsiębiorstwa to przeważnie jednostki mikro i małe, a ich właścicielami są zarówno mężczyźni, jak i kobiety, lepiej wykształceni, w średnim wieku. Firmy były zakładane głównie jako jednoosobowa działalność gospodarcza, w oparciu o środki własne. Impuls do podjęcia działalności stanowiła chęć usamodzielnienia się i podniesienia poziomu życia. Problemem małych firm, stwarzającym trudności finansowe, są zatory płatnicze kontrahentów, drogie kredyty i konkurencja na rynku. Przedsiębiorcy na ogół doceniają działalność władz gmin w zakresie budowy lub modernizacji infrastruktury technicznej, a także pozyskiwania środków z Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: rozwój lokalny • przedsiębiorczość • forma prawna • działalność gospodarcza

Abstract. The research focused on firms operating in rural areas of the Małopolskie Voivodeship, a region with the greatest dispersion of the agrarian structure in Poland. Such kind of structure is intrinsically linked to a surplus of labour force which should

find employment outside of farms. The study attempted to define the most important characteristics of the businesses and their owners, taking into account legal form, sources of the initial capital, reasons for starting the economic activity, and basic management problems encountered by the entrepreneurs. In addition, the owners were characterised in terms of age, sex and education. They were also asked questions concerning the activities taken by local authorities to support entrepreneurship (stimulating entrepreneurship belongs to their prime responsibilities). The results of the research show that the local enterprises are mostly micro-, or small-sized, and are owned by both men and women, middle-aged, with higher or secondary education. The businesses had usually been established as sole proprietorships, basing on own resources. Wishing to have an independent business and to improve one's living standard were the triggers to launch such activity. The problems faced by small businesses include payment gridlocks of their contracting parties, expensive credits, and market competition, resulting in financial difficulties. In general, the entrepreneurs approve of the local authorities' actions aimed at building or modernising technical infrastructure and obtaining funds from the European Union.

Key words: local development • entrepreneurship • legal form • economic activity

Wstęp

Transformacja systemu ekonomicznego Polski od gospodarki centralnie planowanej do rynkowej spowodowała wzrost znaczenia przedsiębiorczości jako zjawiska społecznego i gospodarczego. Przedsiębiorczość ma szczególnie duże znaczenie na obszarach wiejskich, co wynika z trudnej sytuacji w rolnictwie, ubożenia ludności, marginalizacji niektórych regionów i znacznego bezrobocia. Rozwój funkcji pozarolniczych na obszarach wiejskich stwarza możliwość powstawania nowych miejsc pracy i uzyskiwania dodatkowych dochodów.

Unia Europejska w swej polityce od wielu lat przykładą dużą wagę do indywidualnych i zespołowych inicjatyw lokalnych społeczności. Dlatego priorytetem regionalnej polityki powinno być wspieranie różnorodnych form przedsiębiorczości ze szczególnym uwzględnieniem średnich i małych firm. Należy pamiętać, że termin 'przedsiębiorczość' nie dotyczy tylko działalności gospodarczej, lecz określa także cechy osobowości ludzkiej, takie jak zaradność, zdolność do podejmowania ryzyka czy innowacyjność. Uruchamianie pokładów przedsiębiorczości ludzkiej jest bardzo ważnym zadaniem lokalnych władz. Często od stopnia przedsiębiorczości mieszkańców gminy w dużej mierze zależy jej przyszłość, a działalność lokalnych przedsiębiorców stanowi podstawę rozwoju wielu gmin. Rozwój przedsiębiorczości zależy przede wszystkim od indywidualnej pomysłowości, odwagi, wyobraźni, umiejętności organizacyjnych i wiedzy z zakresu prowadzenia biznesu (Hałamska 2002). Dotyczy to zarówno wójta czy burmistrza potrafiącego racjonalnie gospodarować zasobami gminy, jak i mieszkańca, który jest otwarty na wszelkiego rodzaju innowacje w już prowadzonym przez siebie przedsiębiorstwie, rolnika, który nie boi się wdrażać nowości w swoim gospodarstwie rolnym, oraz pozostałych członków lokalnej społeczności. Kolejne lata po transformacji ustrojowej w Polsce pokazują, że z jednej strony mamy coraz więcej ludzi przedsiębiorczych, poszukujących

możliwości nie tylko polepszenia swej sytuacji dochodowej, lecz także uczynienia czegoś korzystnego dla miejscowej społeczności, z drugiej zaś – ukształtowała się dość liczna grupa osób bezradnych, apatycznych, oczekujących pomocy z zewnątrz (Kłodziński 2006). Ważną rolę w tej kwestii odgrywa władza lokalna. W kreowaniu rozwoju gmin istotne znaczenie mają takie elementy, jak drogi, wodociągi, miejsca pracy, ale niezmiernie ważną rolę odgrywa również mentalność oraz postawa mieszkańców danej gminy.

Celem pracy jest zdiagnozowanie skali i rodzaju działalności w firmach funkcjonujących w lokalnych środowiskach wiejskich wybranych losowo gmin województwa małopolskiego.

Materiał i metody

Badania zlokalizowano w województwie małopolskim, gdzie średnia powierzchnia gospodarstwa rolniczego wynosi niespełna 4 ha. Ze względu na tak duże rozdrobnienie gospodarstw szczególnie duże znaczenie ma tu przedsiębiorczość lokalna, gdyż rozwój pozarolniczej działalności stwarza możliwość powstania nowych miejsc pracy i zapewnienia mieszkańcom dodatkowych dochodów.

W ramach badań scharakteryzowano właścicieli firm pod względem wieku, płci i wykształcenia. Określono także formę prawną przedsiębiorstw, pochodzenie kapitału początkowego, przyczyny podjęcia działalności gospodarczej oraz podstawowe trudności, na jakie napotykają przedsiębiorcy w prowadzeniu firmy. Respondentów pytano także o ich ocenę wspierania przedsiębiorczości przez urzędy gminne. W województwie małopolskim istnieje 121 gmin wiejskich i 47 gmin miejsko-wiejskich. Spośród tych gmin wylosowano 17 gmin (ok. 10% ogółu) oraz 150 firm mikro i małych. Badania, w których posłużono się ankieto-wywiadem, zostały przeprowadzone w latach 2011–2013. Ze względu na niepełne dane uzyskane z części przedsiębiorstw ostatecznie do analizy zakwalifikowano 112 firm z 10 gmin, tj. Igołomi-Wawrzeńczyk, Jodłownika, Koszyc, Krzeszowic, Laskowej, Lisiej Góry, Liszek, Łukowicy, Zabierzowa i Zakliczyna. Wyniki badań dają pewien, chociaż zapewne niepełny, obraz pozarolniczej działalności na terenach wiejskich województwa małopolskiego.

Istota i czynniki rozwoju przedsiębiorczości

Możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego regionów z rozdrobnionym rolnictwem zależą przede wszystkim od strukturalnych cech rolnictwa oraz od stopnia rozwoju ekonomicznego tych obszarów. W południowo-wschodniej Polsce trwałym elementem strukturalnym rolnictwa są małe gospodarstwa o powierzchni do 5 ha użytków rolnych, które stanowią często blisko 80% wszystkich gospodarstw. Taka struktura gospodarstw wiąże się z nadwyżkami siły roboczej, która powinna znajdować zatrudnienie poza gospodarstwami rolnymi. Niezbędne są więc przekształcenia w strukturze funkcjonalnej regionu (gminy), o których to przekształceniach decyduje w dużej mierze przedsiębiorczość i inicjatywa lokalnej społeczności.

Przedsiębiorstwa odgrywają rolę stymulatora w procesach równoważenia gospodarki gminy (Kaliszczak 2001).

Pojęcie przedsiębiorczości funkcjonuje od wielu lat w literaturze naukowej, co jednak wcale nie oznacza, że osiągnięto porozumienie w kwestii jednoznacznego zdefiniowania tego terminu. Problemami przedsiębiorczości zajmują się przedstawiciele wielu dyscyplin naukowych, w tym ekonomii, prawa, demografii, socjologii, psychologii, organizacji i zarządzania. Prace te, wnosząc cenny wkład w określenie roli przedsiębiorczości w rozwoju gospodarczym i społecznym, wskazują na jej interdyscyplinarność oraz istotną rolę w formowaniu systemów ekonomicznych i organizacyjnych (Kapusta 2006).

Prekursorem rozwojowego podejścia do interpretacji zachowań przedsiębiorstwa był wybitny ekonomista 1 poł. XX w. Joseph A. Schumpeter. Twierdził on, że funkcja przedsiębiorcy polega na reformowaniu lub rewolucjonizowaniu wzorca produkcji poprzez wykorzystanie nowych pomysłów czy nierozpoznanej dotąd technicznej możliwości produkcji nowego towaru lub wytwarzania znanego towaru za pomocą nowych metod, poprzez udostępnianie nowych źródeł podaży surowców lub nowych rynków zbytu dla wytworzonej produkcji, a także poprzez zmiany organizacyjne. Funkcja przedsiębiorczości zasadniczo polega nie na dokonywaniu jakichkolwiek odkryć czy wynalazków, ale na wprowadzaniu tych pomysłów w życie (Schumpeter 1995). Tak więc w gospodarce rynkowej nie wystarczy tylko umiejętnie zarządzać majątkiem; firmy chcące odnieść sukces i zapewnić sobie trwałą rozwój muszą wykazać się chęcią wprowadzania zmian. Przedsiębiorczość – obok kapitału, pracy i ziemi – stanowi czwarty czynnik wytwórczy w biznesie.

W Encyklopedii agrobiznesu (1998) przedsiębiorczość ujmuje się w dwóch płaszczyznach: jako postawę oraz jako proces. Przedsiębiorczość jako postawa to cecha jednostki ludzkiej polegająca na skłonności do podejmowania nowych działań w celu ulepszenia istniejących elementów środowiska i na aktywnej postawie wobec otaczającej tę jednostkę rzeczywistości.

Przedsiębiorczość nie jest cechą osobowości, ale sposobem postępowania, chociaż jednostka przedsiębiorcza musi mieć predyspozycje i swoiste cechy, takie jak:

- skłonność do podejmowania ryzyka,
- chęć i gotowość do przyswajania nowej wiedzy,
- zdolność obserwacji najbliższego środowiska, a przez to dostrzegania elementów wymagających zmian,
- umiejętność kontaktów z otoczeniem, a przez to stwarzania okazji do zainicjowania i proponowania zmian,
- zdecydowanie, odpowiedzialność i przejrzystość w podejmowaniu działań (Chylińska 2001).

Przedsiębiorczość jako proces polega na tworzeniu i rozwijaniu jednostek przedsiębiorczej działalności gospodarczej. Istotą takiej działalności, z punktu widzenia przedsiębiorczości, jest angażowanie obecnego kapitału wytwórczego w oczekiwane przyszłe rezultaty, co niesie ryzyko i niepewność, ale pozwala wyzwolić inicjatywę i stworzyć nowe atrybuty przedsiębiorczości. Macieja (1990) twierdzi, że przedsiębiorczość jest

cudownym sposobem tworzenia i budowania czegoś nowego praktycznie z niczego, tzn. jest umiejętnością wykorzystania pomysłów i zasobów niedostrzegalnych dla innych. Uważa on, że przedsiębiorczość stwarza szansę przekształcania pomysłów inżynierskich oraz inicjatyw w realną, opłacalną działalność gospodarczą. McGowan (1994) z kolei wskazuje, że przedsiębiorczość znajduje odbicie w cechach psychicznych i zachowaniach poszczególnych osób. Jest rodzajem działalności wymagającym twórczego myślenia oraz umiejętności organizacyjnych i planistycznych. Oprócz definicji przedsiębiorczości autor wprowadza i określa pojęcie działania przedsiębiorczego, rozumiejąc je jako zastosowanie nowego pomysłu do pewnej sytuacji lub warunków w sposób prowadzący do zmiany, która może być nagła, radykalna, wywołująca trudne do przewidzenia skutki. Antoszkiewicz (2002) uważa, że przedsiębiorczość to działalność prowadząca do rozwoju i tworzenia nowych wartości. U jej podstaw leżą głównie te wyznaczniki każdej działalności człowieka, które prowadzą do sukcesu. Autor zwraca też uwagę, że przedsiębiorczość może prowadzić do destrukcji, gdy człowiek kieruje się wartościami negatywnymi.

Wydaje się, że nie ma potrzeby szukania jednej, możliwie doskonałej definicji omawianego terminu. Pamiętać jednak należy, że przedsiębiorczość lokalna nie musi kojarzyć się wyłącznie z działalnością podmiotów gospodarczych i ich właścicieli – jest to również szeroko rozumiana działalność społecznikowska w postaci prowadzenia różnorodnych instytucji typu obywatelskiego (stowarzyszenia gminne, komitety społeczne itp.), które przyczyniają się do rozwoju lokalnego. Obraz przedsiębiorczości budują nie tylko ludzie, którzy potrafią podjąć ryzyko pracy „na swoim” poprzez założenie prywatnej firmy, ale także ludzie, którzy umieją dostrzec, że bez wspólnych działań, czyli prób samoorganizowania się lokalnej społeczności, rozwój gminy, wsi będzie utrudniony. Animatorzy i inspiratorzy lokalnych inicjatyw, tzw. liderzy, mimo że nie zawsze prowadzą własne firmy, powinni być brani pod uwagę w rozważaniach nad lokalną przedsiębiorczością. W tak rozumianej przedsiębiorczości chodzi o wszelkie działania podejmowane przez społeczność lokalną w celu aktywizacji mieszkańców, przeobrażania miejscowej rzeczywistości, pokonywania barier, jakie tkwią w ludziach (Kłodziński 2006). Podsumowując można stwierdzić, że przedsiębiorczość oznacza zarówno cechy osobowości, jak i innowacyjność, wolę zmiany, nastawienie na sukces czy dążenie do niezależności. To także konkretna działalność jednostek realizujących wymienione postawy w praktyce indywidualnej działalności gospodarczej lub przewodzeniu innym we wspólnym osiągnięciu celów służących całej lokalnej społeczności.

Najniższą jednostką samorządu terytorialnego jest gmina – wspólnota tworząca system funkcjonalno-przestrzenny składający się z kilku podsystemów, którymi są społeczność lokalna, zagospodarowanie przestrzenne, pełnione funkcje, środowisko przyrodnicze. Część mieszkańców gmin zakłada własne firmy, inni stanowią zasoby siły roboczej możliwe do wykorzystania w powstających podmiotach gospodarczych. Wielokierunkowa działalność w połączeniu z infrastrukturą obszaru i systemem zabudowy tworzy zagospodarowanie terenu w środowisku przyrodniczym, charakterystycznym dla konkretnej gminy (Wiatrak 1988).

Rozwojowi przedsiębiorczości w gminie sprzyjają takie czynniki, jak:

- intensywność rozwoju otoczenia i możliwość otrzymania przez gminę zewnętrznego impulsu rozwojowego,

- postawa i zaangażowanie lokalnych władz,
- posiadanie przez poszczególne osoby kapitału i osobistych predyspozycji do bycia przedsiębiorcą,
- odpowiedni poziom infrastruktury technicznej, społecznej i organizacyjnej,
- stabilna polityka fiskalna państwa (Duczkowska-Piasecka 1998).

Władze gminy powinny angażować się w kreowanie działań mających na celu wszechstronne zaspokojenie potrzeb jej mieszkańców, w tym we wspieranie aktywności gospodarczej. Mogą one swoimi działaniami łagodzić ujemne skutki decyzji innych podmiotów oraz mogą tworzyć podstawy rozwoju przedsiębiorczości poprzez m.in. rozbudowę infrastruktury, rozwój systemu edukacji, w ramach którego kształci się młodzież do podejmowania pracy w różnych zawodach, tworzenie programu przestrzennego zagospodarowania gminy oraz zapewnianie korzystnych warunków do podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych przez podmioty gospodarcze.

W gminach południowo-wschodniej Polski, gdzie jest duże rozdrobnienie gospodarstw, znacząca liczba bezrobotnych na wsi i utajone bezrobocie w rolnictwie, a w konsekwencji relatywnie niska dochodowość gospodarstw domowych, istnieje konieczność rozwijania działalności pozarolniczej.

Wyniki

Badane firmy to na ogół (76,8%) mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające poniżej 10 osób (najczęściej 3–5), głównie członków własnej rodziny; pozostałe firmy to małe przedsiębiorstwa. Ponad połowa jednostek (56%) prowadzi działalność przy gospodarstwie rolnym o powierzchni nieprzekraczającej 5 ha.

Właścicielami i zarządzającymi są prawie w 60% mężczyźni, ale dość znaczący odsetek przedsiębiorców (36,6%) stanowią kobiety; tylko 5 małżeństw zarejestrowało firmę jako wspólną. Należy zaznaczyć, że – jak wynika z przeprowadzonych wywiadów – mimo oficjalnej rejestracji firmy na jedną osobę, w wielu przypadkach w większym lub mniejszym stopniu firmę wspólnie prowadzi małżeństwo. Bardziej przedsiębiorcze okazują się osoby lepiej wykształcone. Ponad dwukrotnie więcej (prawie 70%) firm jest prowadzonych przez osoby ze średnim i wyższym wykształceniem. Ponad 60% przedsiębiorstw jest własnością osób w średnim wieku, od 36 do 55 lat. Dane z tego zakresu zamieszczono w tabeli 1.

Tabela 2 przedstawia charakterystykę badanych przedsiębiorstw. Podstawową formą prawną przedsiębiorstwa (82%) jest jednoosobowa działalność gospodarcza, pozostałe formy to różne spółki. Główny rodzaj działalności (ponad 96%) stanowi handel i usługi. Prawie 60% firm założono, opierając się wyłącznie na środkach własnych, a ze środków wsparcia w ramach pomocy Unii Europejskiej skorzystało tylko niespełna 20% respondentów. Niewiele firm zaczynało działalność, biorąc kredyt bankowy. Jeżeli korzystano z kredytu, był on uzupełnieniem środków własnych bądź środków własnych i środków z UE. W odczuciu przedsiębiorców kredyty bankowe są wciąż zbyt drogie i wiążą się z ryzykiem utraty zdolności do ich spłacania.

Tabela 1. Charakterystyka przedsiębiorców

Wyszczególnienie		Liczba	Udział (%)
Płeć właściciela firmy	Przedsiębiorcy ogółem	112	100,0
	Mężczyzna	66	58,9
	Kobieta	45	36,6
	Firma wspólna	5	4,5
Wykształcenie właściciela firmy	Przedsiębiorcy ogółem	112	100,0
	Poniżej średniego	36	32,1
	Średnie	48	42,9
	Wyższe	28	25,0
Wiek właściciela firmy	Przedsiębiorcy ogółem	112	100,0
	Do 35 lat	26	23,2
	36–55 lat	68	60,7
	Powyżej 55 lat	18	16,1

Źródło: Opracowanie własne

Przyczyny podejmowania działalności gospodarczej były bardzo różne. W tym przypadku, jak i przy określaniu trudności w prowadzeniu działalności, respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź, stąd w zestawieniu tych zagadnień w tabeli 2 liczba odpowiedzi jest większa niż liczba respondentów. Zasadnicze przyczyny podejmowania działalności gospodarczej to chęć pracy na własny rachunek (69,6%) i chęć poprawy poziomu życia (58%). Jednym z głównych problemów małych firm są znaczące opóźnienia w regulowaniu zobowiązań przez kontrahentów, co przyczynia się do ograniczenia lub okresowego braku płynności finansowej. Ponad 40% respondentów wskazuje także na zbyt drogie kredyty, a prawie 35% na dużą konkurencję na rynku.

W tabeli 3 przedstawiono wypowiedzi przedsiębiorców na temat wspierania przedsiębiorczości przez władze gminy. W tym przypadku respondenci mieli do wyboru trzy możliwości odpowiedzi na zadane pytania: „tak”, „nie” lub „nie wiem”. Przeważająca większość przedsiębiorców dostrzega działania władz gmin w zakresie rozwoju infrastruktury (84%) oraz konsultowanie przez nie decyzji z mieszkańcami gminy (prawie 62%). Konsultacje te na ogół odbywają się na zebraniach w gminie lub w poszczególnych sołectwach. W korzystnym świetle prezentują się także władze gmin w zakresie pozyskiwania środków z UE poprzez działalność komórki gminnej zorganizowanej do tych zadań (63% pozytywnych odpowiedzi). Blisko połowa respondentów zauważa działalność gmin w zakresie organizacji szkoleń. Z drugiej strony, badani wskazują, że gminy na ogół nie udzielają ulg w podatkach lokalnych i w małym stopniu udostępniają mienie komunalne nowym przedsiębiorcom (mienia, którym mogliby być zainteresowani przedsiębiorcy, zwykle nie posiadają).

Tabela 2. Charakterystyka przedsiębiorstw

Wyszczególnienie		Liczba respondentów	Udział (%)
Forma prawna	Przedsiębiorstwa ogółem	112	100,0
	Jednosobowa działalność gospodarcza	92	82,1
	Spółka jawna	11	9,8
	Spółka cywilna	6	5,4
	Spółka z o.o.	3	2,7
Rodzaj działalności	Przedsiębiorstwa ogółem	112	100,0
	Handel	63	56,2
	Usługi	45	40,2
	Przetwórstwo	4	3,6
Pochodzenie kapitału początkowego	Przedsiębiorstwa ogółem	112	100,0
	Wyłącznie środki własne	67	59,8
	Środki własne + kredyt bankowy	23	20,5
	Środki własne + kredyt bankowy + środki z UE	7	6,3
	Środki własne + środki z UE	15	13,4
Przyczyny podjęcia działalności gospodarczej	Przedsiębiorstwa ogółem	112	100,0
	Tradycje rodzinne	18*	16,1*
	Zwolnienie z pracy zawodowej	20	17,9
	Chęć pracy na własny rachunek	78	69,6
	Chęć poprawy poziomu życia	65	58,0
	Przygotowanie zawodowe	28	25,0
	Inne	20	17,9
Podstawowe trudności w prowadzeniu firmy	Przedsiębiorstwa ogółem	112	100,0
	Konkurencja na rynku	39*	34,8*
	Zatory płatnicze	61	54,5
	Zbyt wysokie podatki	29	25,9
	Zbyt drogie kredyty	49	43,7
	Nadmierna biurokracja	13	11,6

* Liczby w kolumnie 4 nie sumują się do 112, a wartości w kolumnie 5 – do 100%, gdyż respondenci mogli podać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Wypowiedzi przedsiębiorców w kwestii wspierania przedsiębiorczości przez władze gminy

Wyszczególnienie	Tak		Nie		Nie wiem		Razem	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Rozwój infrastruktury	94	84,0	9	8,0	9	8,0	112	100,0
Istnienie komórki gminnej do pozyskiwania środków z UE	63	56,3	25	22,3	24	21,4	112	100,0
Istnienie gminnego ośrodka wspierania przedsiębiorczości	33	29,5	40	35,7	39	34,8	112	100,0
Organizacja szkoleń z zakresu przedsiębiorczości	55	49,1	14	12,5	43	38,4	112	100,0
Możliwość uzyskania ulg podatkowych przez przedsiębiorców	19	17,0	45	40,2	48	42,8	112	100,0
Udostępnianie mienia komunalnego nowym przedsiębiorcom	24	21,4	47	42,0	41	36,6	112	100,0
Konsultowanie decyzji dotyczących rozwoju gminy ze społecznością lokalną	69	61,6	30	26,8	13	11,6	112	100

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

1. Lokalna przedsiębiorczość w gminach województwa małopolskiego opiera się przede wszystkim na przedsiębiorstwach mikro i małych, zatrudniających głównie członków własnej rodziny. Ponad połowa tych firm jest prowadzona przy gospodarstwach rolnych.
2. Właścicielami i zarządzającymi firm są prawie w 60% mężczyźni, a kobiety prowadzą blisko 37% firm, lecz zarówno w pierwszym, jak i drugim przypadku – mimo oficjalnej rejestracji na jedną osobę – firma prowadzona jest wspólnie przez małżeństwo. Bardziej przedsiębiorcze są osoby ze średnim i wyższym wykształceniem, w średnim wieku.
3. Jednoosobowa działalność gospodarcza jest podstawową formą prawną badanych podmiotów (ponad 80%); pozostałe formy to różnego rodzaju spółki. Handel i usługi stanowią główny rodzaj działalności.

4. Środki własne były głównym źródłem finansowym zakładanych firm. W 20% firm uzyskano wsparcie w ramach pomocy Unii Europejskiej i taki sam odsetek podmiotów korzystał z kredytów bankowych.
5. Zasadnicze przyczyny podejmowania działalności gospodarczej to chęć pracy na własny rachunek i chęć poprawy poziomu życia. Problemem małych firm, stwarzającym trudności finansowe, są zatory płatnicze kontrahentów, drogie kredyty i konkurencja na rynku.
6. Działalność władz gmin na rzecz wspierania przedsiębiorczości została dostrzeżona przez przedsiębiorców. Najbardziej zauważona była budowa lub modernizacja infrastruktury technicznej, ale odnotowano także konsultowanie decyzji dotyczących rozwoju gminy ze społecznością lokalną, pozyskiwanie środków z UE i prace szkoleniową.

Bibliografia

- Antoszkiewicz J.D. (2002), *Przedsiębiorczość w nowej roli*, [w:] B. Piasecki, red., *Przedsiębiorczość i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w XXI wieku*. Łódź, Wydawnictwo UE, s. 48–53.
- Chylińska A. (2001), *Rola samorządów wiejskich w kreowaniu przedsiębiorczości lokalnej*. Zeszyty Naukowe AR w Krakowie, ser. Sesja Naukowa, nr 78, s. 495–500.
- Duczowska-Piasecka M. (1998), *Przedsiębiorczość na wsi*, [w:] *Encyklopedia agrobiznesu*, red. A. Woś. Warszawa, Fundacja Innowacja, Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna, s. 123–125.
- Encyklopedia agrobiznesu* (1998), Praca zbiorowa. Red. A. Woś. Warszawa, Fundacja Innowacja, Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna.
- Halamska M. (2002), *Przedsiębiorczość, przedsiębiorcy, przedsiębiorczość francuskiej wsi*, [w:] B. Fedyszak-Radziejowska, M. Kłodziński, red., *Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i w krajach Unii Europejskiej*. Warszawa, IRWiR PAN, s. 139–161.
- Kaliszczak L. (2001), *Przedsiębiorczość lokalna w procesach równoważenia rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie rozdrobnionego rolnictwa*. Zeszyty Naukowe AR w Krakowie, ser. Sesja Naukowa, nr 78, s. 355–374.
- Kapusta F. (2006), *Przedsiębiorczość. Teoria i praktyka*. Poznań – Wrocław, Forum Naukowe.
- Kłodziński M. (2006), *Aktywizacja społeczno-gospodarcza gmin wiejskich i małych miast*. Warszawa, IRWiR PAN.
- Macieja J. (1990), *Przedsiębiorczość w systemie ekonomicznym*. *Studia Ekonomiczne Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN*, nr 24, s. 51–54.
- McGowan P. (1994), *Innowacja i przedsiębiorczość wewnętrzna*, [w:] D. Stewart, red., *Praktyka kierowania*. Warszawa, PWE, s. 580–581.
- Schumpeter J.A. (1995), *Kapitalizm, socjalizm, demokracja*. Warszawa, Wyd. Nauk. PWN.
- Wiatrak A.P. (1988), *Przedsiębiorczość w strategii rozwoju gminy*, [w:] S. Urban, red., *Agrobiznes w krajach Europy Środkowej w aspekcie integracji z Unią Europejską*, t. 2. Wrocław, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, s. 61–68.

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 16.12.2014